

Q U A E R E S II.

345 Legentes, aut retinentes libros prohibitos, quando sunt suspecti de heresi, & denunciandi?

R E s. legentes, aut retinentes libros, aut scripta hereticorum heresim continentia, aut de Religione tractantia; item libros aut scripta Catholicorum propter heresim, aut falsi dogmatis suspicionem prohibita, esse suspectos de heresi, & denunciandos Inquisitoribus, aut Episcopis, juxta dicta in n. 619. & 626. intra sex, duodecim, aut triginta dies à die scientiae, juxta formam editiorum: in nostro Regno Siciliae terminus esse solet sex dierum: v. n. 642, constat ex verbis Bullæ Pii IV. & Indicis relatis n. 174. 175. & 332. 333.

D I F F I C U L T A S

346 Procedit de libris prohibitis secundæ classis, qui continent doctrinam non sanam secundo modo explicato sub n. 305. & 323. qui scilicet sunt prohibiti, non quia contineant heresim, aut falsi dogmatis suspicionem, sed quia sunt contra bonos mores, pacem, aut charitatem, &c.

347 Negat esse denunciandos Lupus part. 4. l. 25. dist. 2. art. 3. diff. un. pag. 464. pro quo Diana p. 11. trahit 8. ref. 62. Citat Carenam p. 2. trahit 10. §. 10. n. 69. Bord. in Tribun. fid. cap. 14. q. 38. n. 78. Ratio est, quia isti, ut constat ex Pio IV. & Indice adducto num. 331. nulla afficiuntur excommunicatione, nec sunt suspecti de heresi, sed solum peccant mortaliter, & dantur puniendi pena arbitraria ab Episcopis; & licet ex litteris relatis num. 336. trahantur etiam puniendi ab Inquisitoribus, non sequitur, quod sint denunciandi, quia non sunt suspecti.

348 Resp. tamen esse denunciandos, Diana cit. & Bord. ipse in man. Consult. sett. 48. n. 56. & sett. 46. n. 83. probatur ex Bulla Greg. XV. & Urb. VIII. tenoris sequentis.

Apostolatus officium, &c. Cum librorum lectio magno sincera fidei cultoribus detrimento esse noscatur, & sicut accepimus, nimis excessus sit hujusmodi libros legendi licentiarum copia: Nos &c. omnes, & singulas licentias legendi, & habendi libros quocumque, ob heresim, vel falsi dogmatis suspicionem, seu per Constitutiones Apostolicas, etiam Astrologia judicaria, vel alios quomodolibet prohibitos, quibuscumque personis, laicis, & Ecclesiasticis, tam secularibus, quam Regulatibus cuiuscumque Ordinis, Societatis, & Institutu existentibus, ac quacumque dignitate etiam Ecclesiastica fulgentibus, &c. etiam speciali nota, & mentione dignis, &c. ex quacumque causa, &c.

concessas, &c. revocamus, cassamus, & annullamus, &c. quinque libros per licentias hujusmodi permisso legentes, aut habentes, poenas in sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, & Indicibus librorum prohibitorum contentas incurtere volumus, & declaramus.

349 Decernentes, ut presentes littera, postquam in valvis, &c. affixi fuerint, infra duos circa montes, ultra vero montes infra quatuor menses extunc proximos, omnes, & singulos, ad quos spectant, ardent, & afficiant, perinde ac si unicuique personaliter intimata fuissent; quodque dillis duobus, & respectu quatuor mensibus durantibus iis, qui libros prohibitos habuerint, eos ad Episcopum, seu Inquisitorem, qui illos quantocius comburere debet, deferre; quique aliquos similes libros prohibitos habere sciverint, eos denunciare teneantur; neque de cetero similes licentia, nisi a Congreg. S. Offic., dum singulis hebdomadis coram Nobis habetur, vel ab aliis per Nos etiam in eadem Congregatione specialiter deputandis, concedantur, &c.

Datum sub die 2. Aprilis 1631.
Ubi hæc ultima verba: Aliquos similes libros prohibitos, referuntur ad propria: Libros quocumque ob heresim, vel falsi dogmatis suspicionem, vel alios quomodolibet prohibitos; ac proinde præfati Pontifices præcipiunt, denunciandos esse à scientibus detinentes libros quomodolibet prohibitos, etiam ob aliam causam, quæ non sit heresim, aut falsi dogmatis suspicionem.

Tum quia ex litteris recensitis sub n. 336. dantur puniendi ab Inquisitoribus, tamquam eorum judicibus, & consequenter dantur illis denunciandi.

Verum tamen est, eos non esse excommunicatos, nec suspectos de heresi, ut probat Lupus cit. & concedit Bord. in man. Consult. sett. 49. num. 81. & apud ipsum, Carea, Salellis, & Bursatus; quia nec legunt, nec retinent librum contra fidem; unde isti puniendi sunt ab Inquisitoribus simplici punitione arbitraria sine abjuratione; quia non peccant contra fidem. Bord. cit. n. 83. Bonac. tom. 1. disp. 2. de excom. pun. 4. n. 5.

350 Certum est autem, 1. Quod qui assertaret libros ex præscripto S. Inquisitionis prohibitos, posse in conscientia retineri, si non contineant doctrinam contrariam fidei, aut sacræ doctrinæ, esset denunciandus uti assertor propositionis temeraria, & scandalosa; ita Diana p. 11. tr. 8. ref. 63.

351 Certum est, 2. Quod libri, qui non prohibentur perpetuo, sed suspenduntur ad tempus, donec expurgentur, eo quia unam, aut alteram heresim casu contineant, vel ob alium errorum, non possunt legi, aut retine-

in-

De Denunc. ad edicta Inquisit. &c. Cap. VIII.

565

tra tempus prohibitionis & correctionis, ex Decr. Alex. VII. in prop. damnata 45. unde tunc retinentes sunt denunciandi; facta autem correctione per eos, ad quos spectat, haud amplius sunt prohibiti.

352 Certum est etiam, non esse onus denunciandi, nec respectivè excommunicationem incurri in casibus, in quibus quis à peccato mortali excusatur, juxta dicta n. 288. pro qua re facit sequens Caput.

C A P U T VIII.

De excommunicatione Bullæ Coenæ contra legentes, retinentes, &c. libros hereticorum.

Q U A E R E S.

353 Quid requiratur ad incurrendam recensitam Bullæ Coenæ excommunicationem?

R E s. requiri quinque simul conditions, ita ut una deficiente, censura non incurritur.

I. C O N D I T I O

354 E st, ut Auctor libri sit hereticus.

Nomine heretici venit, 1. ille, qui est damnatus, sive personaliter, & nominativi, sive generaliter in sua secta, de qua est natus, 2. Ille, qui est natus inter Catholicos, & putatus Catholicus; liber tamen ab eo compositus ex professo tractat de heresibus, & aperte Catholicas veritates impugnat, hereses defendendo, Albergh. cap. 32. num. 21. & Bord. in man. Consult. sett. 49. n. 68. hic namque, licet non sit personaliter damnatus, nec natus ex hereticorum secta, est perniciosior fidei hostis, quia est lupus inter agnos. Nec eum juvat protestatio, qua se, & sua opera Ecclesiæ correctioni subjiciat, quoniam hæc est astuta collusio, & factum satis ostendit mentem, dum contrariatur dicto: Et hic comprehenditur in verbis Bullæ Coenæ relatis n. 419. Ac omnes, & singulos alios hereticos, quocumque nomine censeantur. Non sic de Auctore Catholico, qui in suo opere unam, aut alteram heresim per transitum, seu incidenter protulerit, v. n. 160. 3. Veniunt schismati ci; quia communiter sunt heretici: unde liber Graecorum, & Armenorum Schismatistarum, de eorum ritibus tractans comprehenditur sub censura Coenæ, quia de Religione tractat, Tamb. lib. 2. Decal. lib. 1. §. 7. num. 8. contra Leandrum de censur. tr. 3. disp. 1. quast. 49. qui dicit, eorum ritus non esse ab Ecclesia habitos tamquam hereticos.

355 Hinc ab excommunicatione Bullæ Coenæ excluduntur, 1. libri Gentilium, Infidelium, Judæorum, & Catechumenorum, quamvis con-

Examen Ecclesiast.

Na 3 resi

resi vocant in singulari de hæresi, sicut librum tractantem ex professo de fide vocant in singulare de fide; licet ille innumerat contineat propositiones hæreticas, iste de fide.

Quam opinionem Sanchez apud Busemb. lib. 7. de censur. cap. 2. dub. 3. art. 5. n. 2. præser-tim confirmat pro Germania, ubi Bulla Cœnæ non est cum tanto rigore recepta.

Et Busemb. cit. addit: *Legens tamen tales, (videlicet libros hæreticorum de Philosophia, Medicina, &c. sive nullam, sive aliquam incidenter hæresim continent) incurrit excommunicationem non reservatam indicis librorum prohibitorum, ubi is est receptus; quod non videatur esse faltum in Germania, saltem cum isto rigore, ut habet Layman tr. 1. c. 15. n. 8.*

357 Dico tamen, comprehendendi sub excommunicatione Bullæ Cœnæ, etiam si non tractet ex professo de fide, aut Religione, & unam contineat hæresim, dummodo sit liber hæretici personaliter, seu nominatim damnati, aut nati ex secta hæreticorum, Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 10. n. 34. Bonac. de censuris disp. 2. q. 5. punt. 4. nu. 19. Suarez, & Alterius cum Diana cit. qui hanc sententiam probabiliorem vocat.

Ratio est, quia Bulla Cœnæ relata n. 319. expressè requirit sub disjunctione, quod liber hæretici continet hæresim, vel de Religione tractet, per quam particulam disjunctivam dat clare intelligere, sufficere, quod liber continet hæresim in singulari, licet de Religione non tractet, sed de Medicina, &c. unde absolutè hanc sententiam tenet Diana p. 6. træt. 6. ref. 55. Leander cit. q. 39. v. n. 342.

358 Hinc fit, quod si librum hæretici unam continentem hæresim legas quoad artem notabilem non continentem hæresim, incidat in hanc censuram, Bord. ipse in man. Consult. sett. 49. num. 44. Diana p. 6. træt. 6. ref. 55. quia legis opus prohibitum ratione sui totius, & librum hæretici continentem hæresim: v. sum. 441.

359 Quod si opus illud dividatur in plures tomos, tunc legendo tonum non continentem hæresim, nec de Religione tractantem, non incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ, Alberghinus c. 32. n. 7. Incidit tamen, si omnes tomi non sint separati, sed coeant in unum librum, quia tunc quilibet tomus est pars totius libri. Diana p. 6. træt. 6. ref. 55. v. n. 441.

Imò, si à libro hæretici unam continentem hæresim, hæresim deales, adhuc censuram Cœnæ incurris, si eum legas, aut retineas, Leander cit. q. 41. & Dian. cit. contra Crouthers in Reg. S. Franc. cap. 7. lest. 5. pag. 522. quia deletio hæresis fieri debet auctoritate publica, ut liber

relinquatur liber ad legendum, &c. vid. numer. 441.

360 *Vel de Religione tractet.* Certum quidem est, quod liber debeat ex professo, & non incidenter de Religione tractare; aliud enim est; librum continere hæresim, aliud de Religione tractare; nam ly tractare significat ex professo agere; ly continere verò satis per unicam hæresim in libro repertam verificatur: v. n. 302.

De Religione tractare dicitur liber, si agat de Deo, ut objecto metaphysicè: minimè, si agat de instructione politica, præscindendo ab instructione morum, Tambur. lib. 2. Decal. c. 1. §. 7. num. 7.

DIFFICULTAS EST,

361 **A**n liber hæretici de Religione comprehendetur sub excommunicatione Bullæ Cœnæ, si nullam continet hæresim? Negat Bord. in Trib. fidei c. 14. n. 20. quia si liber hæretici de Religione tractans, benè tractet, cessat finis legis prohibentis, qui est periculum subversionis, & infectionis.

362 Dico tamen comprehendendi sub censura Cœnæ, ut Bord. ipse fatetur novissime in man. Consult. sett. 48. num. 10. & 11. & sett. 49. n. 51. quia finis legis prohibentis lectionem, & retentionem librorum hæreticorum de Religione tractantium, nedum est periculum infectionis, quod quidem solum habetur, si continet hæresim; sed etiam odium Auctorum, in quantum indignum visum est Ecclesiæ, ut fideles in materia Religionis ab hæreticis erudiantur, ut innui num. 304. & 317. qui finis permanet, etiam si liber nullum errorum, sed fanam doctrinam continet.

Tum quia particula disjunctiva, vel, significat sufficere absolutè unum, & alterum, nempe, vel quod liber hæresim continet, vel quod de Religione tractet: alioquin, si liber de Religione deberet hæresim continere, hoc secundum non exprimeret quid distinctum à primo, sed contineretur in primo; ac proinde non fuisset necessaria, sed superflua disjunctio: quia ex iure leges non patiuntur clausulam superfluam.

CONDITIO.

363 **U**t legatur materia notabilis sufficiens ad mortale.

Datur enim parvitas materia; hinc ab excommunicatione Bullæ Cœnæ excusat lectio decem linearum, etiam si ibi exprimatur hæresim, quia tam parva & subita lectio non infert periculum infectionis: v. num. 419. ex-

cu-

cusat pariter lectio unius paginæ, Bord. cum multis in man. Consult. sett. 49. num. 25. etiam magni voluminis, secundum Sanchez, Rodr. & Sà, apud Busemb. lib. 7. c. 2. dub. 3. art. 5. n. 5. Idem tenet Diana p. 6. tr. 6. ref. 55. & Leander de cens. træt. 3. disp. 1. quest. 61. Idem tamen nego de pagina magni voluminis, cum Bonac. tom. 3. de cens. disp. 1. quest. 2. punt. 4. num. 14. & Castropal. træt. 4. disp. 2. punt. 10. num. 5. Layman qui apud Busemb. cit. concedit Confessario, ut possit ea opinione uti, ut non semper damnet peccati mortalit, & excommunicatio-nis eum, qui bono fine, vel etiam ex curiositate unam paginam legit.

Non excusat autem lectio unius folii, Bord. cit. num. 70.

Excusat vero retentio unius folii, etiam si hæresim continet, Leander. citat. quest. 67. cum Sanchez, & Fagund. contra Bonac. quia sicut minus periculum est retinere, quam legere unum folium; ita minus delictum est retainere, quam legere unum folium: adēque, licet unum folium respectu lectionis sit materia notabilis, non sic respectu retentionis: ita Leander. cit.

364 Qui proposuit multum legere, at postea paginam non excessit: aut multum retinere, sed mutata voluntate librum confignabit; excusat, quia ad incurandas poenas humanas, non sufficit intentio executionis, sed requiritur ipsa executio; quia poena inducitur ex actu externo perfecto, Bord. cit. num. 43.

365 A fortiori excusat parvitas temporis in retinendo; quia periculum infectionis magis viget in lectione, quam in retentione, ut constat.

Unde excusaris, si retineas per unum, aut alterum diem, Busemb. cit. num. 6. Bord. cit. n. 25. etiam ultra, si expectes opportunitatem eum confignandi Superiori; pro quo citat Sayrum, Sanch. Farinac. Grafi. Salellem, & Del Bene: idem tenet Leander de cens. tr. 3. disp. 1. q. 68. cum Bonac. Reginal. Duardo, & aliis, his verbis.

Si enim commoditas deferendi ad Inquisidores decessit, & illa absque fraude, & negligenter diu expectaretur, non esset locus huic censura, quia non dicitur verè retinere contra Ecclesia interdiuum, qui opportunum tradendi tempus expellat, scilicet nec dicitur rem alienam invito dominopossidere, eam resituendi commode occasionem expellant: v. num. 481.

Et quest. 69. addit, quod si post datum opportunitym confignandi adhuc retineret per duos dies, non incurreret censuram, ob parvi temporis retentionem, Bonac. tom. 1. disp. 1.

q. 2. punt. 4. num. 15. Tamb. lib. 2. Decal. c. 1. §. 7. n. 44.

366 Excusat ab excommunicatione Cœnæ legens epistolam hæretici, aut brevem concionem seorsim editam, etiam si contineat hæresim, Busemb. cit. n. 4. & Albergh. c. 32. n. 5. Diana p. 1. tr. 11. ref. 34. cum Filliac. quia non est liber, & lex loquitur de libro.

367 Eam tamen incurrit, qui legit in quantitate notabili in libro hæretici Dedicatoriæ, Proœmium, Epistolam ad lectorem, aut indicem, etiam si nulla in ea parte sit hæresis, nisi excusat parvitas materia, Doctores cit. quia haec sunt partes libri: v. n. 358. 419.

368 Nomine libri venit volumen, sive magnum, sive parvum, sive typis impressum, sive scriptum, Leander cit. q. 43. cum multis, contra Tamb. l. 2. Decal. c. 1. §. 7. n. 13. qui tenet manuscriptum non venire nomine libri, ac proinde non comprehendendi sub censura Cœnæ: hæc enim est differentia accidentalis in ratione characteris. Nomine scripti venit unum, vel alterum folium, sive scriptum, sive impressum.

369 Quaternus venit nomine libri, quia est volumen, quod enim liber pluribus quaternis constet, est differentia materialis: hinc ritè scholastici theses, quas non in folio, sed in in uno quaterno frequenter in publicis disputationibus tradunt, vocant vulgo libretto: quaternus dicitur, qui ex quatuor cartulis complicatis constat.

370 Bulla autem Cœnæ exprimit librum, non scriptum; quia liber diu conservatur, & faciliter publicatur, ac communicatur.

371 Hinc qui unum, vel alterum folium à libro separatum legit, non incidit in censuram Bullæ Cœnæ; quia nec aetü, nec potentia saltem proxima est liber, sed scriptum: incidit autem in censuram non reservatam Pii IV. & Indicis, quæ comprehendit tam libros, quam scripta v. n. 331. & 443.

DIFFICULTAS EST

372 **D**e venditoribus, qui retinent in quantitate, & massa notabili, folia librorum prohibitorum divisa, ut illis involvant res venditas. An scilicet incident in censuram Cœnæ?

Negat Del Bene dub. 40. pet. 6. quia finis legis prohibentis librorum hæreticorum retentionem, est, ut destruantur, & venditores jam eos retinent ad destruendum, dum retinent, ut eorum folia dividant, eisque cibaria involvant: imò per hujusmodi usum desinunt esse libri, & censentur massa cartacea destinata non ad legendum, sed ut vendantur ad

Nn 4 pon-

pondus, & ut ad alium vilem finem infer-
viant.

373 Dico tamen, eos incidere in censuram Coenæ, quia hujusmodi foliorum divisio est potius libri hæretici communicatio, quam de-
structio; & est magis perniciofa Christianæ Reipublicæ, ac contraria fini legis prohiben-
tis, ob infectionis periculum; quia sic magis hæreticorum errores communicantur, quam si totus liber apud unum extasset. Adde, libro-
rum destructionem non esse faciendam autho-
ritate propria, sed superiorum; & per combu-
stionem, ut infrâ: ac proinde hujusmodi re-
tentores incident in censuram Coenæ: ita Bord.
in man. Consult. selt. 49. num. 27.

4. C O N D I T I O.

374 U T scienter legatur, retineatur, &c.

Liquet ex verbis Bullæ Coenæ num.
162. Scientes, legentes, aut retinentes, &c. quæ conditio requiritur, tam ad censuram Coenæ,
quam Pii IV. quia una Bulla aliam declarat,
Bord. in man. Consult. selt. 49. n. 50.

375 Ignorantia, alia dicitur invincibilis, &
est illa, quæ moraliter vinci, & expelli non
potest; & tunc habetur, quando nulla cogni-
tio, cogitatio, aut expressa dubietas de obliga-
tione menti occurrit, qua possit quis excitari
ad inquirendam legis, & obligationis notitiam:
vel si menti occurrit, fecit juxta rei qualita-
tem moralem diligentiam ad habendam noti-
tiā, & non habuit, ut si dubitans librum
esse hæretici, interrogavit virum putatum do-
ctum, & accepit non esse, cum sit; & hæc di-
citur involuntaria, & inculpabilis.

Alia dicitur vincibilis, quæ moraliter potest
vinci, & expelli; & tunc habetur, quando
non est facta diligentia moralis ab eo, cui oc-
currit expressa dubitatio de obligatione, &
hæc dicitur voluntaria. & culpabilis.

376 Ignorantia vincibilis est duplex, crassa
seu supina, & affectata: crassa est, cum quis
per meram negligentiam est piger ad eam depo-
nendum, & hæc est voluntaria indirecțe, quan-
tenus est volita in alio tamquam in causa, scilicet
in negligentia sciendi: dicitur crassa, & su-
pina, per metaphoram desumptam ab homine
crasso, & pingui, qui communiter nimis negli-
gens, & segnis esse solet: vel etiam ab homine
supinè in lecto jacente, qui sicut non curat vi-
dere ea, quæ propè ipsum sunt, & negligit sur-
gere ad vitanda mala sequentia; ita ille non cu-
rat surgere ad ignorantiam repellendam.

377 Affectata est, cum quis data opera vult
ignorare; ut cum quis consultò non vult scire,
an hic liber sit hæretici, ut liberiū illum legat,
aut retineat; & hæc est voluntaria directe;

quia directe terminat affectum, & actum vo-
luntatis: ubi advertit Arriaga, quod quando-
tu judicium probabile de aliqua re formas, non
diceris habere ignorantiam affectatam, & cul-
pabilem, de qua hic est sermo; esto enim tunc
consultò de ea re nolis amplius inquirere, &
scire, et si forte in re erres, non censeris igno-
rantiam affectare moraliter, nam conscientia
probabilis à peccato excusat; ita ille in tract.
de actibus humanis.

378 Demum ignorantia est triplex, antece-
dens, concomitans, & consequens: antece-
dens est illa, quæ est causa actus; ita ut ea non
posita, actus non fieret; & habetur, cum quis
est ita dispositus, ut v. gr. si sciret librum
esse hæretici, & legem prohibentem sub cen-
sura, illum non legeret. Concomitans est illa,
quæ non est causa actus, ita ut sine ea adhuc
actus fieret; & habetur, cum quis est ita dis-
positus, ut si sciret librum esse hæretici, &
legem prohibentem sub censura, adhuc illum
legeret. Consequens est illa, quæ volunta-
tem sequitur, eò quod sit verè volita, aut in-
directe, cum est crassa; aut directe, cum est
affectata: unde est ignorantia libera, quatenus
potuit eam non habere, & noluit illam depo-
nere. Ignorantia autem antecedens, & con-
comitans, non est libera, nisi sit crassa, aut
affectata: his positis.

379 Dico 1. quod legens, aut retinens, &c.
librum, ignorans esse hæretici, & hæretim con-
tinere, aut de Religione tractare, ignorantia
crassa, sive antecedenti, sive concomitanti, si-
ve juris, sive facti, excusat à censura; mini-
mè, si ignoret ignorantia affectata. Est commu-
nis quod 1. partem, Busemb. lib. 7. c. 2. dub.
3. art. 5. n. 7. & Leander de censuris tr. 1. disp. 9.
à q. 18. ad 22. est tamen quod 2. partem contra
Dianam p. 3. tract. 6. ref. 7. & p. 5. tract. 5. ref.
11. Bonac. Tamb. & Hurt. qui iisdem ratio-
nibus idem tenent de ignorantia affectata.

380 Ratio 1. partis est. 1. quia quando lex
pro incursione poenæ exposcit scientiam, il-
la ignorantia excusat, quæ scientia opponi-
tur, talis est ignorantia crassa, nam crassè
ignorantes non dicuntur scientes, 2. quia
quando lex penalis requirit scientiam, so-
lum intendit punire delictum formaliter, &
directe volitum; quale non est cum ignorantia
crassa; unde licet hæc non excusat à cul-
pa, excusat à poena à lege humana imposta
contra scientes.

381 Nec officit, si ignorantia sit concomi-
tans, quia dispositio, & effectus ille, quod
adhuc librum legisses; si scivisses esse hæretici,
& legem sub censura prohibentem, si est ha-
bitualis, virtualis, aut actualis, cum non suppo-
nat

particula exclusiva, nisi, omnes præter nomi-
natos excludit. Bord. in man. consult. selt. 50.
n. 22. Diana p. 4. tr. 8. ref. 46.

382 Posunt autem Inquisitores licentiam
suis Qualificatoribus concedere legendi libros
non jam prohibitos, in quibus sunt hæreses,
errores, & propositiones qualificatione indi-
gentes; minimè vero loquendo de libris jam
prohibitibus, Bord. cit. selt. 48. n. 51. quia mu-
nus Inquisitorum quoad libros continentे er-
rores, & propositiones qualificatione indi-
gentes, est, eos qualificare; quoad libros ve-
rò jam prohibitos, munus est illos combure-
re, non qualificare; cum jam qualificati sup-
ponantur.

383 Tamb. in lib. 2. Dec. c. 1. S. 7. n. 20. ait,
Considerent autem docti, num hac Urbani clausula
(ne concedantur) anferat potestatem, non enim
dixit, ne possit concedere, sed ne concedantur;
per quæ verba videtur insinuare, quod Decr.
Urb. prohibeat actum, minimè tollat pote-
statem concedendi licentias.

Doctores autem cit. communiter ex Decr.
Urbani inferunt, non posse alios præter no-
minatos hujusmodi licentias concedere, &
ritè, quia finis legis fuit omnes tales licentias
eliminare: per illa verba, Cassamus, & an-
nullamus qui finis suum non fortiretur effe-
ctum, si idem possent illas concedere: quo-
nam licentia cassata possent iterum per eo-
rumdem novam concessionem resurgere.

384 Salellus autem Regula 141. n. 69. tenet,
quod Inquisitores possint legere libros prohi-
bitos, non obstante Bulla Urb. VIII. quia ejus
mens potest benignè interpretari, in quantum
conforme est juri naturali, & necessarium bo-
no publico fidei ad ejus defensionem, ut In-
quisitores fruantur privilegio legendi, &
hendi libros prohibitos, sine quo vix possunt
suum munus exequi.

Non placet Bord. cit. quia si sine tali pri-
vilegio non possunt suum munus exequi, haud
prudenter Pontifex privilegium revocasset:

satis autem possunt suum munus exequi, dum
libros, antequam prohibeantur, habere va-
lent, & qualificare, ut si opus sit, prohi-
beantur.

385 Unde Leander de censuris tr. 3. disp. 1.

q. 73. habet.

Sed licet hæc sententia olim mihi probabilius
esset, nunc autem post Decr. Pauli V. & Urbani
VIII. latum die 2. Aprilis anno 1631, ubi revo-
cantur omnes licentia legendi libros hæreti-
cum, vel de hæreti suspectos, aut alias reproba-
tos, & damnatos, in Regnis Hispaniarum conces-
sa ab Inquisitore Generali, ab Episcopis, immo ab
ipso Pontifice (exceptis Inquisitore Generale
con-

570 Examen Confessorum. Tom. II. Pars II.

concessis) quibuscumque personis, quavis condizione, & dignitate fulgentibus, & qualificatis omnino dicendum est, non excusari a prædicta excommunicatione Inquisitores legendo libros hereticos, nisi Inquisitor Generalis dumtaxat; quia hunc solum excipiunt dicta Pauli, & Urb. decreta, qua sunt apposta in indice librorum prohibitorum edito Hispal. anno 1632.

391 Qui in q. 79. concedit, posse Episcopos legere libros hereticorum, & dare facultatem alii eos legendi in casu necessitatis: quia in casibus necessitatis potest Episcopus circa casus Pontificis.

Loquendo præcise de libris ob aliam causam prohibitis, quam ob haeresim, aut falsi dogmati suspicionem, Homobonus tr. 11. q. 15. ref. 4. concedit, quod non obstante constat. Greg. XV. omnes licentias revocante, possint ab Episcopo, aut Inquisitore viris dignis permitti.

Castellus 1. 1. q. 13. id concedit solum quoad libros corrigendos; quia Greg. licentias revocando, locutus est de libris prohibitis, nomine quorum veniunt libri simpliciter prohibiti.

Hac duo dicta non approbat Diana p. 11. tr. 8. ref. 62. quia verba Bullæ tam Greg. quam Urb. sunt absoluta, & generalia: imo adducit consuetudinem & observantiam his verbis: Conseruando, & observantia interpretata est verba Bullæ Urb. VIII. non solum includere libros absoluè prohibitos, sed etiam prohibitos, donec corrigantur; pater ex praxi, & stylo Trib. S. Inquis. quod ipsum solum præbet licentiam legendi libros prohibitos, donec corrigantur; nec ullus Episcopus ausus est post Bullam Urb. VIII. & Greg. XV. ramam licentiam præbere.

392 Possunt Inquisitores particulares, v. g. Regni Siciliæ, concedere licentiam legendi libros ab ipsis prohibitos.

DIFFICULTAS 1. EST,

393 An tali licentia possit, qui eam habet; ut ubique terrarum?

Difficultas non procedit de licentia à Sacra Congregatione, aut ab aliquo Inquisitore ab ea ad id deputato concessa; nam quod eam habens possit ubique eos legere, non est dubium, quia est privilegium personale concessum à Superiori universali, ideoque sequitur personam in omni loco.

394 Sed est difficultas de licentia ab aliquo Inquisitore concessa legendi libros specialiter ab ipso prohibitos, an valeat eam habenti in aliis locis, ubi etiam sunt prohibiti? An scilicet licentia tibi concessa ab Inquisitoribus Regni Siciliæ legendi libros specialiter ab ipsis prohibitos, tibi valeat etiam in Regno Sar-

diniæ, & in aliis locis, ubi pariter iidem libri sunt à propriis Inquisitoribus specialiter prohibiti.

Dixi, si etiam ibi sint specialiter prohibiti, quia si non sunt ibi specialiter prohibiti, certum est te ibi eos legere posse; quia prohibitio librorum facta ab Inquisitore alicuius Provinciae, aut loci, non ligat extra illam Provinciam & locum; nam ejus jurisdictione restringitur intra proprium territorium.

395 Affirmant Hieronymus Rodr. in comp. ref. q. 2. n. 2. Eman. Rodr. & Navar. apud Dianam p. 4. tr. 8. ref. 100. 1. quia talis licentia est privilegium personale, personam sequens quocunque vadit, 2. quia talis licentia procedit ex jurisdictione voluntaria, & gratiosa, quæ etiam extra proprium territorium potest exerceri, ut absolvere, dimissorias concedere, &c.

396 Dico tamen, te non posse tali licentia uti in aliis locis, ubi etiam libri sunt specialiter prohibiti, Port. ver. Librorum prohibitio num. 4. Leand. de censuris tr. 3. disp. 1. q. 78. quia sunt territoria diversa, & privilegium unius Episcopi derogare non potest præcepto alterius Episcopi.

397 Rationes in oppositum non sunt ponderis; nam prima est vera, quando privilegium non inventum in aliis locis legem contrarium: quia privilegium unius Episcopi, aut Principis non potest derogare præcepto alterius Episcopi, aut Principis; hinc habens licentiam deferendi arma prohibita à Prorege Neapolis, non potest ea deferre in Regno Sicilia.

398 Ad 2. illa jurisdictione est voluntaria, & gratiosa, quæque exerceri potest extra proprium territorium, quia non præjudicat jurisdictioni Superioris alterius territorii, puta si concedat ibi beneficia: talis est, si concedat dimissorias proprio subdito, ut Ordines suscipiant ab alio Episcopo; quia sic alterius Episcopi jurisdictionem non ludit, sed potius sovet, submittendo suum subditum alterius jurisdictioni quodammodo: si militer potest in alieno territorio absolvere, si absolvendus adhuc ibi sit ipsi subditus, juxta dicta num. 207. Non potest autem non subdito, nec dimissorias, nec absolutionem pro alieno territorio concedere; imo sicut licentia audiendi confessiones data tibi ab uno Episcopo, non valet in territorio alterius; ita nec recentia licentia legendi libros prohibitos, non valet in territorio alterius Inquisitoris.

DIE

DIFFICULTAS 2. EST,

399 An talem potestatem hujusmodi licentias concedendi suis Religiosis habeant Generales Regularium.

Affirmat Peyr. tom. 2. de priv. conf. 9. Pauli V. n. 10. dicens Urb. VIII. non revocasse privilegia Regularium; nam tantum loquitur de licentia concessis personis particularibus, non de privilegiis Regularium.

400 Dico tamen, Generales Regularium, etiam Societatis, hujusmodi licentias concedere non posse, Diana p. 3. tr. 13. ref. 49. Bord. in Trib. fidei cap. 14. n. 34. quia Urb. VIII. annulat omnes & singulas licentias, etiam per Constitutiones Apostolicas, & quavis ex causa & quibusvis personis, quomodolibet privilegiatis, concessas; & in fine ab hujusmodi licentias dandis excludit omnes, præter ibi nominatos, ut n. 349. ac proinde omnia privilegia, quæ quoad hoc erant, excludit: tum quia (ut bene advertit Diana) Inquisitores adhuc possent libros prohibitos legere, quia hoc eis competit ex privilegio concessio dignitati, & non personæ, & Bulla Urb. nullavit licentias personis privatis concessas, non privilegia: sicut igitur post Bullam Urb. non possunt Inquisitores libros jam prohibitos legere, nec licentiam eos legendi concedere, sic nec possunt Generales Regularium.

His de rationibus Diana cit. ait, se impetrasse, & obtinuisse à Sacra Congr. Univ. Inquisit. licentiam legendi libros quomodolibet prohibitos, & eam registrasse hic Panormi in Tribunal S. Officii die 20. Augusti, 1636.

401 His igitur quinque conditionibus possitis, legentes, retinentes, imprimentes, vel defendantes libros hereticorum, censuram Bullæ Cœnae incurront.

C. A. P. U. T. IX.
De legentibus libros hereticorum.

402 Legere dicitur non solum qui voce, sed etiam qui tacitus oculis librum percurrit.

403 Legens, ignorans tamen linguam latinam, aut aliam, qua est liber confessus, nec peccat, nec incurrit censuram Diana p. 1. tr. 11. ref. 36. Bord. in man. consule, sett. 49. n. 12. & 72. & apud ipsum Sanchez, Del Bene, & alii contra Bonac. quia cessat finis legis, nempe periculum infectionis, & odium Auctoris, quia Auctor ex lectione intelligentis, non ignorantis, honorem consequitur.

lectio namque illa est materialis importans praecisè sonum articulatum verborum, quo pacto etiam à pistaco edi solet: hic locum habet illud Catonis, Legere, & non intelligere, non efflegere; per talem ergo lectionem, non periculum adest, nec communicatio cum haereticis in doctrina.

404 Si vero illum per notabile tempus retineat, peccat mortaliter, & incurrit censuram. 1. quia talis retentio est in periculum infectionis allorum, & in honorem Auctoris; 2. quia retentio per Bullam Coena independenter a lectione prohibetur, constat per particulam disjunctivam, aut in num. 321. Legentes, aut retinentes. Leand. de cens. tr. 3. disp. 1. quæst. 63.

405 Legentes curiositatis causa, aut observationis elegantiam, non exculantur, Leander de censur. tr. 3. disp. 1. q. 53. quia haec non librant à periculo infectionis. Tum quia prohibitio est absoluta, nec Bulla considerat effectum legentis, sed factum.

406 A censura excusat, qui librum haereticis alias sèpè lectum, & mente retentum, memoria recitat, etiam ex malo fine, Leander cit. q. 56. Bord. in man. consule sett. 49. n. 48. Navar. Fagund. Del Bene, & nonnulli alii apud eos, quia recitare non est legere, nec Bulla finem legentis, sed factum considerat.

407 Non excusat famulus, si legat de mandato domini, ipso domino audire volenti, si famulus, quod legit, intelligat, quia vere legit.

Excusat vero quis, si legat de mandato alterius, à quo prudenter grave damnum timet.

Bord. cit. nu. 41. Leander cit. q. 57, & alii, quia metus gravis cadens in virum constantem excusat a transgressione præcepti Ecclesiastici. Ita Leander cum permultis de censur. tr. 1. disp. 9. q. 25. contra Durandum, quia non potest de pietate S. Matris Ecclesia præsumi quod velit præcepta sua cum gravi damno obligare, suasque penas ligare. Tum quia, qui ex gravi metu transgreditur, non censuratur contumax; quia non ex contemptu, sed necessitate.

Rationes in oppositum explicantur de metu levii.

408 Ipse haereticus, si suum librum haereticum continentem, aut de Religione tractantem legat, aut retineat, est pariter excommunicatus excommunicatione Cœnae, ex duplice titulo; videlicet tatione heresis, & ratione lectionis, vel retentionis libri haereticis continentis, aut de Religione tractantis. Leander de censur. tr. 3. disp. 1. q. 5.

Sem-